

Експертний висновок
Міністерства фінансів України до законопроекту
згідно зі статтею 27 Бюджетного кодексу України

1. Назва законопроекту

Проект Закону України «Про систему державного сприяння благодійній діяльності в Україні» (реєстр. № 10154 від 16.10.2023) (далі – законопроект), поданий народним депутатом України Гривком С. Д.

2. Завдання законопроекту

Законопроектом запропоновано встановити, що цей Закон визначає правові та економічні засади функціонування системи державного сприяння благодійній діяльності в Україні, спрямованої на задоволення суспільних потреб та оптимізацію відносин у сфері благодійної діяльності шляхом надання можливості бенефіціарам відкриття рахунків зі спеціальним статусом у банківських установах України для ефективного збору благодійних пожертв та подальшого їх використання виключно на цілі, визначені Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Зі свого боку Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (далі – Закон про благодійну діяльність) визначає загальні засади благодійної діяльності в Україні, забезпечує правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на розвиток благодійної діяльності, утвердження гуманізму і милосердя, забезпечує сприятливі умови для утворення і діяльності благодійних організацій.

Так, положеннями законопроекту та нормами Закону про благодійну діяльність регулюються питання, віднесені до однієї сфери, а саме до сфери благодійної діяльності.

Положеннями законопроекту запропоновано встановити, що:

бенефіціар – це юридична особа публічного права, метою діяльності якої не є отримання прибутку (військова частина, заклад освіти, заклад охорони здоров'я, наукова, культурна чи природоохоронна установа тощо), яка зареєстрована у системі державного сприяння благодійній діяльності в Україні та одержує допомогу у вигляді благодійної пожертви від одного чи декількох благодійників (пункт 2 частини першої статті 1);

бенефіціари мають право тимчасово розміщувати частину грошових коштів (отриманих благодійних пожертв у рамках системи державного сприяння благодійній діяльності в Україні) на вкладному (депозитному) рахунку (частина шоста статті 8).

Відповідно до Бюджетного кодексу України (далі – Кодекс):

бюджетні установи – це органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими (пункт 12 частини першої статті 2 Кодексу);

до власних надходжень бюджетних установ належать, зокрема, благодійні внески, гранти та дарунки (частина четверта статті 13 Кодексу);

ДОКУМЕНТ СЕД Мінфін АСКОД

Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000D72D2C00387ABE00

Підписувач Ермоличев Роман Володимирович

Дійсний з 25.07.2023 15:39:14 по 25.07.2025 15:39:14

Міністерство фінансів України

14020-04-3/30603 від 08.11.2023

створення позабюджетних фондів, зокрема бюджетними установами, не допускається. Відкриття позабюджетних рахунків для розміщення бюджетних коштів (включаючи власні надходження бюджетних установ) бюджетними установами забороняється, крім випадків, передбачених Кодексом (частина дев'ята статті 13 Кодексу);

під час виконання державного та місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів, що передбачає, зокрема, розрахунково-касове обслуговування бюджетних установ, яким відкриваються рахунки в органах Казначейства (частина перша статті 43 Кодексу).

З огляду на зазначене, положення частини шостої статті 8 законопроекту в частині розміщення грошових коштів бенефіціаром, який є бюджетною установою, не узгоджується з Кодексом.

Законопроектом передбачено, що Мінфіном створюється Всеукраїнський державний благодійний фонд (Фонд), який є, зокрема, державною установою, юридичною особою публічного права, має відокремлене майно, яке є об'єктом права державної власності і перебуває у його оперативному управлінні. Фонд не має на меті отримання прибутку, має поточний та інші рахунки у комерційних банках, утримання та забезпечення діяльності якого здійснюється за рахунок Державного бюджету України. Фонд є суб'єктом управління майном, самостійно володіє, користується і розпоряджається належним майном, вчиняючи стосовно нього будь-які дії, що не суперечать законодавству та меті діяльності Фонду (статті 1, 2).

Статтею 13 Закону про благодійну діяльність встановлено, що благодійна організація може бути створена як благодійне товариство, благодійна установа чи благодійний фонд з урахуванням особливостей, визначених цим Законом та іншими законами України.

Благодійним фондом визнається благодійна організація, яка діє на підставі статуту, має учасників та управляється учасниками, які не зобов'язані передавати цій організації будь-які активи для досягнення цілей благодійної діяльності.

Водночас статтею 12 Закону встановлено, що засновниками благодійних організацій можуть бути дієздатні фізичні та юридичні особи, крім органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб публічного права.

Таким чином, зазначені положення не узгоджуються із вищезазначеними нормами Закону про благодійну діяльність.

Разом з тим положення законопроекту щодо створення позабюджетних фондів, зокрема бюджетними установами, не узгоджуються з нормами статті 13 Кодексу, у разі коли Фонд матиме статус бюджетної установи.

Законопроектом передбачено надати можливість Фонду здійснювати відкриття / закриття бенефіціарам банківських рахунків (статті 6, 9).

Положеннями законопроекту запропоновано визначити, що банківський рахунок у системі державного сприяння благодійній діяльності в Україні – це відкритий на ім'я бенефіціара рахунок у банківській установі України для

отримання благодійних пожертв та здійснення розрахункових банківських операцій, який має спеціальний статус у системі електронного сервісу Всеукраїнського державного благодійного фонду відповідно до положень цього Закону (пункти 1, 6 частини першої статті 1).

Згідно з положеннями частини третьої статті 2 законопроекту Фонд є економічно самостійною установою, має самостійний баланс, поточний та інші рахунки у комерційних банках.

Також пунктом 2 розділу VII «Прикінцеві положення» законопроекту запропоновано внести зміни до пункту 2 частини третьої статті 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» (далі – Закон про банки) та визначити, що до банківських послуг належать відкриття та ведення поточних (розрахункових, кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу), а також банківських рахунків зі спеціальним статусом відповідно до положень чинного законодавства України.

Слід зазначити, що правове регулювання рахунків визначено главою 6 Закону України «Про платіжні послуги» (далі – Закон).

Так, статтею 63 Закону встановлено, що для виконання платіжних операцій з коштами (крім електронних грошей) банки мають право відкривати своїм клієнтам такі банківські рахунки: вкладний (депозитний) рахунок; поточний рахунок; рахунок умовного зберігання (ескроу); кореспондентський рахунок; розрахунковий рахунок. Поточний рахунок – це рахунок, що відкривається банком клієнту для зберігання коштів і виконання платіжних операцій відповідно до умов договору та вимог законодавства України.

Для виконання платіжних операцій з коштами (крім електронних грошей) небанківські надавачі платіжних послуг, що отримали право на надання фінансових платіжних послуг, передбачених пунктами 1–3 частини першої статті 5 цього Закону, мають право відкривати користувачам платіжні рахунки.

Статтею 64 Закону, яка регулює питання відкриття рахунків, зокрема, визначено, що банки мають право відкривати рахунки таким резидентам України, як юридичні особи з місцезнаходженням на території України, які провадять діяльність відповідно до законодавства, їх відокремленим підрозділам, відокремленим підрозділам юридичних осіб – нерезидентів, які здійснюють підприємницьку діяльність на території України від імені юридичної особи – нерезидента, фізичним особам, у тому числі фізичним особам – підприємцям, фізичним особам, які провадять незалежну професійну діяльність відповідно до законодавства.

Особи, визначені частинами першою – третьою цієї статті, мають право за власним вибором відкривати відповідні рахунки у будь-яких надавачів платіжних послуг, що мають право відкривати рахунки користувачам відповідно до цього Закону.

Банки відкривають небанківським надавачам платіжних послуг розрахункові рахунки для цілей забезпечення виконання небанківськими надавачами платіжних послуг платіжних операцій своїх користувачів.

Порядок відкриття рахунків та їх режими визначаються Національним банком України. Умови відкриття рахунку та особливості його обслуговування зазначаються в договорі, укладеному між надавачем платіжних послуг з обслуговування рахунку та користувачем – власником рахунку.

Водночас згідно з Інструкцією про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 162, поточний рахунок – це рахунок (уключаючи рахунок зі спеціальним режимом використання), що відкривається банком клієнту для зберігання коштів і виконання платіжних операцій відповідно до умов договору та вимог законодавства України.

Розділом III Закону врегульовано питання надавачів платіжних послуг.

Стаття 10 Закону визначає перелік надавачів платіжних послуг, які мають право їх надавати, та підстави надання таких послуг.

Зокрема, частинами третьою, четвертою цієї статті Закону встановлено, що особи, зазначені у частині першій цієї статті, мають право на провадження діяльності з надання фінансових платіжних послуг лише після отримання ними ліцензії відповідно до цього Закону (крім банків) та за умови включення до Реєстру платіжної інфраструктури, якщо інше не передбачено цим Законом.

Порядок та умови отримання ліцензії встановлюються цим Законом та нормативно-правовими актами Національного банку України.

Банки мають право надавати платіжні послуги на підставі банківської ліцензії без отримання окремої ліцензії відповідно до цього Закону. Банки надають платіжні послуги в порядку, передбаченому цим Законом та Законом України «Про банки і банківську діяльність».

Крім того, щодо вживання термінів «банківська установа», «комерційний банк» зазначаємо, що відповідно до частини першої статті 4 Закону про банки банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до положень цього Закону та інших законів України.

Також положеннями статті 2 та частини четвертої статті 47 Закону про банки встановлено, що юридичною особою, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, є банк.

Банківські послуги дозволяється надавати виключно банку.

Враховуючи наведене, норми законопроекту щодо можливості Фонду здійснювати відкриття/закриття бенефіціарам банківських рахунків в цілому потребує перегляду.

Частиною третьою статті 9 законопроекту передбачено, що благодійні пожертви, отримані бенефіціарами у рамках системи державного сприяння благодійній діяльності в Україні, не підлягають оподаткуванню.

Проте Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів,

повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків та зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства (пункт 1.1 статті 1 Податкового кодексу України).

Зміна положень Податкового кодексу України може здійснюватися виключно шляхом внесення змін до цього Кодексу (стаття 2 Податкового кодексу України).

Відповідно до пунктів 7.3, 7.4 статті 7 Податкового кодексу України будь-які питання щодо оподаткування регулюються цим Кодексом і не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законами України, крім законів, що містять виключно положення щодо внесення змін до цього Кодексу та/або положення, які встановлюють відповідальність за порушення норм податкового законодавства.

Підстави для надання податкових пільг та порядок їх застосування визначаються виключно Податковим кодексом України.

Разом з тим зазначаємо, що положеннями Податкового кодексу України врегульовано питання щодо оподаткування, зокрема, благодійної допомоги, неприбуткових організацій, які не є платниками податку на прибуток підприємств. До переліку таких організацій можуть бути віднесені, зокрема, бюджетні установи, громадські об'єднання, благодійні організації та інші юридичні особи, які одночасно відповідатимуть вимогам, встановленим пунктом 133.4 статті 133 Податкового кодексу України (підпункт 133.4.6 пункту 133.4 статті 133 Податкового кодексу України).

Отже, якщо бенефіціар відповідатиме вимогам, встановленим пунктом 133.4 статті 133 Податкового кодексу України, і таким бенефіціаром буде отримано неприбутковий статус, то дохід (прибуток), отриманий ним у вигляді благодійної допомоги, не підлягатиме оподаткуванню за умови її цільового використання.

Отже, частину третю статті 9 законопроекту слід виключити.

Згідно з пунктом 1 розділу VII «Прикінцеві положення» законопроекту Закон набирає чинності з 01.01.2025.

З огляду на зазначене, його реалізація в частині створення та функціонування Фонду потребуватиме додаткових коштів державного бюджету з 01.01.2025. У пояснювальній записці зазначено, що витрати на реалізацію законопроекту мають бути передбачені у порядку бюджетного планування під час складання проекту Державного бюджету України на 2025 рік та на подальші роки з урахуванням всіх запланованих та детально розрахованих (розділених) актуальних показників витрат у відповідних періодах.

Водночас відповідно до частини першої статті 27 Кодексу і частини третьої статті 91 Регламенту Верховної Ради України (Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI) суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки).

3. Оцінка впливу на показники бюджетів

Згідно з пояснювальною запискою реалізація акта не вимагатиме

додаткових витрат із Державного бюджету України та/або інших бюджетів у поточному бюджетному році.

Як зазначено у пояснювальній записці, витрати на реалізацію акта з 2025 року (коли він набуде чинності) мають бути передбачені у порядку бюджетного планування під час складання проекту Державного бюджету України на 2025 рік та на подальші роки з урахуванням всіх запланованих та детально розрахованих (розділених) актуальних показників витрат у відповідних періодах.

Оцінити вартісну величину впливу положень законопроекту на показники бюджетів неможливо у зв'язку з відсутністю необхідних для розрахунку даних.

4. Вартісна величина впливу на показники бюджетів

Реалізація положень акта потребуватиме додаткових бюджетних коштів на утримання та забезпечення діяльності Фонду.

Звертаємо увагу, що суб'єкт законодавчої ініціативи в порушення вимог статті 27 Кодексу не подав фінансово-економічного обґрунтування з відповідними розрахунками та пропозицій змін до законодавчих актів України щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету.

Визначити вартісну величину впливу законопроекту на показники бюджетів неможливо через відсутність необхідних для розрахунку даних.

5. Пропозиції щодо можливостей фінансового забезпечення у відповідному бюджетному періоді законопроекту у разі його прийняття

Реалізація положень акта не впливатиме на виконання закону про Державний бюджет України у поточному бюджетному періоді.

6. Пропозиції щодо відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини

До законопроекту всупереч статті 27 Кодексу не надано фінансово-економічних обґрунтувань з відповідними розрахунками.

Законопроект не узгоджується з положеннями Кодексу.

7. Пропозиції щодо розгляду законопроекту

Законопроект не підтримано.

**Заступник Міністра
фінансів України**

Роман ЄРМОЛИЧЕВ